

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

หลักภาษา และการใช้ภาษาไทย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ป.๖

ผู้เรียบเรียง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นฤพร รุจิเรข

ผู้ตรวจ

อาจารย์สมพงษ์ พลสุริย์

อาจารย์สายัณห์ พลสุริย์

อาจารย์สมนึก เนาวพันธุ์

บรรณาธิการ

ดร.กร่าง ไพรวรรณ

สงวนลิขสิทธิ์

สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

พ.ศ. ๒๕๕๕

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

๗๐๑ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๓-๑๘๐๕

แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

website : www.iadth.com

คำนำ

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เป็นหนังสือเรียนที่สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จัดทำขึ้นตามหลักการ จุดหมาย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเรียนเล่มนี้ได้รวมเนื้อหาของสาระที่ ๑ การอ่าน สาระที่ ๒ การเขียน สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด และสาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย ไว้ด้วยกันอย่างสมบูรณ์ ครบตัวชี้วัดของหลักสูตร มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลักภาษาไทยและพัฒนาทักษะการอ่าน เขียน ฟัง ดู พูด ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี และเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น การนำเสนอมีภาพประกอบที่สวยงามเพื่อกระตุ้นความสนใจและสื่อความหมายให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย รวมทั้งมีกิจกรรมเสนอแนะที่ส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างหลากหลาย และปลูกฝังวัฒนธรรม ทางภาษา

หนังสือเรียน **หลักภาษาและการใช้ภาษาไทย** เล่มนี้ จัดทำขึ้นพร้อมกับหนังสือเรียน **วรรณคดีและวรรณกรรม** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งนำวรรณคดีที่กำหนดไว้ในประกาศของ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง วรรณคดีสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาไทย รวมทั้งคัดสรรวรรณคดี และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่มีคุณค่าเหมาะสมกับวัยมาให้ผู้เรียนได้ศึกษา

หนังสือเรียน ๒ เล่มนี้ จะใช้ควบคู่กับ **แบบฝึกหัด** รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ที่มีกิจกรรมหลากหลาย กระตุ้นความสนใจและกระบวนการคิด เชื่อมโยง การเรียนรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาและการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้เต็มตามศักยภาพ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนและแบบฝึกหัด รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดนี้ จะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ครูผู้สอนและผู้เรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ การเรียนรู้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร รวมทั้งเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาไทย ซึ่งเป็น เอกลักษณ์ประจำชาติ

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)

สารบัญ

ชนิดของคำ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑	คำนาม...ใช้เรียกตามชื่อ	๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒	คำแทนชื่อ...นี่คือสรรพนาม	๑๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓	คำกริยา...สื่ออาการ	๒๐
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔	ขยายคำ...ควรจำคำวิเศษณ์	๒๕
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕	บุพบท...จดจำ นำหน้าคำหรือข้อความ	๓๒
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๖	คำสันธาน...สะพานเชื่อมคำและประโยค	๓๗
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗	คำอุทาน...สื่ออารมณ์	๔๕

วัฒนธรรมทางภาษา

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๘	ระดับภาษา ราชาคัพท ภาษาถิ่น...ใช้ให้เคยชิน และเหมาะสม	๕๐
-----------------------	---	----

คำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๙	คำในภาษาไทย...ที่นำมาใช้จากภาษาต่างประเทศ	๖๑
-----------------------	---	----

กลุ่มคำและประโยค

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๐	สังเกตอย่างไร...ประโยคชนิดใดหรือกลุ่มคำ	๗๑
------------------------	---	----

บทร้อยกรอง : กลอนสุภาพ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๑	กลอนสุภาพ...ซาบซึ้งใจ	๗๙
------------------------	-----------------------	----

สำนวน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๒	สำนวนไทย...สอนใจให้คิด	๘๖
------------------------	------------------------	----

✧ การอ่าน ✧

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๓	อ่านได้คล่อง...ต้องรู้วิธี	๙๒
เรื่องที่ ๑	การอ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว	๙๓
เรื่องที่ ๒	การอ่านออกเสียงบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ	๑๐๑
เรื่องที่ ๓	การอ่านจับใจความและการอ่านเร็ว	๑๐๙
เรื่องที่ ๔	การอ่านงานเขียนเชิงอธิบาย คำสั่ง ข้อเสนอ	๑๑๙
เรื่องที่ ๕	การอ่านข้อมูลจากแผนผัง แผนที่ แผนภูมิ และกราฟ	๑๒๕
เรื่องที่ ๖	การอ่านหนังสือตามความสนใจ	๑๓๒
เรื่องที่ ๗	มารยาทในการอ่าน	๑๓๕

✧ การเขียน ✧

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๔	เขียนชำนาญ...งานสร้างสรรค์	๑๓๗
เรื่องที่ ๑	การคัดลายมือ	๑๓๘
เรื่องที่ ๒	การเขียนสื่อสาร	๑๔๑
เรื่องที่ ๓	การเขียนแผนภาพโครงเรื่องและแผนภาพความคิด เพื่อใช้พัฒนางานเขียน	๑๔๖
เรื่องที่ ๔	การเขียนเรียงความ	๑๕๒
เรื่องที่ ๕	การเขียนย่อความ	๑๕๖
เรื่องที่ ๖	การเขียนจดหมายส่วนตัว	๑๖๒
เรื่องที่ ๗	การกรอกแบบรายการ	๑๖๘
เรื่องที่ ๘	การเขียนเรื่องตามจินตนาการ	๑๗๔
เรื่องที่ ๙	มารยาทในการเขียน	๑๘๐

✧ การฟัง การดู และการพูด ✧

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑๕	ฟัง ดู รู้สนทนา...ภาษาสื่อสาร	๑๘๓
เรื่องที่ ๑	การพูดแสดงความรู้ ความเข้าใจจากการฟังและดู	๑๘๓
เรื่องที่ ๒	การตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเหตุผลจากเรื่องที่ฟังและดู	๑๘๕
เรื่องที่ ๓	การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือจากสื่อโฆษณา	๑๘๘
เรื่องที่ ๔	การพูดรายงาน	๑๙๑
เรื่องที่ ๕	การพูดโน้มน้าว	๑๙๒
เรื่องที่ ๖	มารยาทในการฟัง การดู และการพูด	๑๙๗

จุดประกายผลงาน	๑๙๙
บรรณานุกรม	๒๐๐

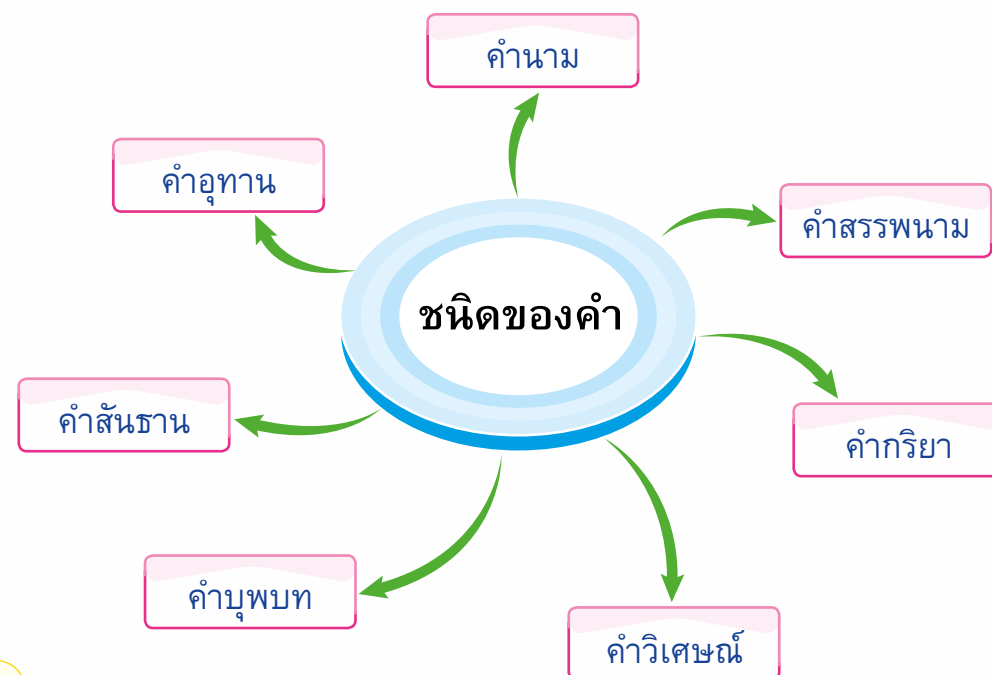
หน่วยการเรียนรู้เรื่อง

ชนิดของคำ

ตัวชี้วัด

- วิเคราะห์ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค (ท ๔.๑ ป. ๖/๑)

แผนผังสาระการเรียนรู้

สาระสำคัญ

คำในภาษาไทยแบ่งเป็นชนิดต่างๆ ตามลักษณะและหน้าที่ของคำนั้นๆ ในประโยค

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

คำนาม...ใช้เรียกตามชื่อ

บทอ่านนำ สังเกตคำ เพื่อศึกษา

รู้จักสามัคคี ทำความดีเพื่อแผ่นดิน

ความรักอันบริสุทธิ์สุดประเสริฐ
รักยิ่งชีพคือรักชาติศาสน์ราชัน

รัก**พ่อแม่**ผู้กำเนิดเลี้ยงดูฉัน
ไทยคงมั่นต้องรักกันทั้งแผ่นดิน

ปวงชนชาวไทยควรตระหนักถึงบุญคุณและทำความดีต่อแผ่นดินที่เราได้อาศัยมาแต่กำเนิด โดยสร้างความรัก ความสามัคคีสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นภายในชาติ เพราะความรู้รักสามัคคีนี้ไม่เพียงจะทำให้แผ่นดินสงบสุขร่มเย็น ชาติพัฒนาก้าวหน้าเท่านั้น แต่**กลุ่มคน**ในชาติทุก**หมู่เหล่า**ต่างก็จะได้รับผลดี มีความสุขถ้วนทั่วกัน

เรียบเรียงโดย นฤกร รุจิเรข

สังเกตคำ

คำนาม	ชนิดของคำนาม
๑. พ่อแม่	คำนามไม่ชี้เฉพาะ
๒. ไทย	คำนามชี้เฉพาะ
๓. หมู่เหล่า	คำนามที่บอกลักษณะของนาม
๔. กลุ่มคน	คำนามรวมหมู่
๕. ความรัก	คำนามที่แสดงอาการต่าง ๆ

คำนาม

คำนาม คือ คำสำหรับเรียกคน พืช สัตว์ สิ่งของ และสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต สิ่งที่มีรูปปรากฏและสิ่งที่ไม่มีรูปปรากฏ

คำนามแบ่งเป็น ๕ ชนิด คือ

๑. คำนามไม่ชี้เฉพาะ (สามัญนาม)
๒. คำนามชี้เฉพาะ (วิสามัญนาม)
๓. คำนามที่บอกลักษณะของนาม (ลักษณนาม)
๔. คำนามรวมหมู่ (สมุหนาม)
๕. คำนามที่แสดงอาการต่าง ๆ (อาการนาม)

๑. คำนามไม่ชี้เฉพาะ เรียกว่า สามัญนาม (สา-มัน-ยะ-นาม) คือ คำนามทั่วไปที่ใช้เรียกคน พืช สัตว์ สิ่งของ และสถานที่โดยไม่เฉพาะเจาะจง เช่น วิศวกร ม้าลาย เต่าอบ ไมโครเวฟ โรงเรียน

ตัวอย่าง

ลิงชอบกินกล้วย

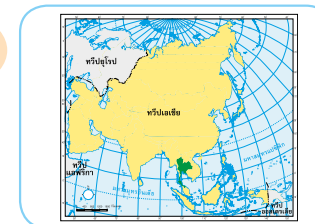
คุณพ่อไปตลาด
กับคุณแม่

เด็ก ๆ กำลังไกวชิงช้า
อยู่ในสนาม

๒. คำนามชี้เฉพาะ เรียกว่า วิสามัญนาม (วิ-สา-มัน-ยะ-นาม) คือ คำนามที่เป็นชื่อเฉพาะ ตั้งขึ้นสำหรับเรียกคน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่ เพื่อให้รู้ชัดว่าเป็นใครหรืออะไร เช่น เชียงใหม่ หลินปิง พระแก้วมรกต พระปรางค์สามยอด

ตัวอย่าง

ประเทศไทยอยู่ใน
ทวีปเอเชีย

โลกหมุนรอบ
ดวงอาทิตย์

มานะชอบอ่านวรรณคดี
เรื่องขุนช้างขุนแผน

๓. คำนามที่บอกลักษณะของนาม เรียกว่า ลักษณะนาม (ลัก-สะ-หฺนะ-นาม) คือ คำนามที่ใช้บอกลักษณะของนามข้างหน้าซึ่งมักจะใช้ตามหลังคำที่บอกจำนวน เช่น ก้อน คัน ตัว บาน แผ่น ลูก วง เส้น เรือง หล่ง

ตัวอย่าง

คุณพ่อได้รับจดหมาย ๒ ฉบับ

มะม่วง ๕ ผล นั้น เป็นมะม่วงน้ำดอกไม้

ช้างเชือกนี้มีงาที่สวยงามทั้ง ๒ กิ่ง

ข้อสังเกต คำนามบอกลักษณะของนามจะอยู่หลังจำนวนนับ เช่น ไข่ ๓ ฟอง หนังสือ ๓ เล่ม หมวก ๕ ใบ แต่ถ้าจำนวนนับเป็นหนึ่ง อาจใช้คำว่า หนึ่ง ตามหลังลักษณนามได้ เช่น นกตัวหนึ่ง บ้านหลังหนึ่ง ชายคนหนึ่ง หรือตามหลังนามเมื่อต้องการเน้นคำนามนั้น เช่น ละครเรื่องนี้ เด็กคนนี้ ผ้าผืนนี้

๔. คำนามรวมหมู่ เรียกว่า สมุหนาม (สะ-หฺมุ-หะ-นาม) คือ คำนามที่บอกลักษณะของคน พืช สัตว์ และสิ่งของที่รวมกันอยู่เป็นหมวด เป็นหมู่ เป็นพวก เช่น ไชลอง หมู่ คณะ กลุ่ม ผุ้ง

ตัวอย่าง

ไชลองช้างเดินเข้าไปในป่าลึก

หมู่แมลงบินว่อนตอมดอกไม้

คณะนักเรียนชมการแสดงกายกรรม

ข้อสังเกต คำนามรวมหมู่จะอยู่หน้าคำนามที่ประกอบอยู่ เช่น ผุ้งนก คณะนักเรียน กลุ่มเพื่อน

๕. คำนามที่แสดงอาการต่างๆ เรียกว่า อาการนาม (อา-กา-ระ-นาม) คือ คำนามที่เกิดจากการนำคำ “การ” และ “ความ” นำหน้าคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ เพื่อแสดงความเป็นไปต่างๆ ของคน พืช สัตว์ สิ่งของ และสถานที่นั้นๆ

การ มักใช้นำหน้าคำกริยาที่แสดงความเป็นไปทางกายและวาจา เช่น การออกกำลังกาย การสนทนา การเต้นรำ

ตัวอย่าง

การออกกำลังกายทุกวัน ทำให้ร่างกายแข็งแรง

บางคนชอบผ่อนคลายด้วยการเต้นรำ

ความ มักใช้นำหน้าคำวิเศษณ์เพื่อแสดงสภาพที่เป็นไปตามธรรมชาติ หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ความดี ความแข็งแรง ความฝัน

ตัวอย่าง

ผมมีความฝันว่าอยากเป็นนักบิน

ความแห้งแล้งเกิดจากฝนไม่ตกตามฤดูกาล

ข้อสังเกต คำว่า “การ” และ “ความ” หากนำหน้าคำชนิดอื่นนอกจากคำกริยาและคำวิเศษณ์ ถือเป็นคำสามัญนาม ไม่ใช่อาการนาม เช่น การเงิน การไฟฟ้า ความโลภ ความนัย

Job
อาชีพการ

นักบิน เป็นผู้ขับเครื่องบินเพื่อนำผู้โดยสารหรือสินค้าไปสู่จุดหมายอย่างปลอดภัย นักบินจึงต้องมีความรับผิดชอบสูง มีความกล้าหาญ มีความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ถูกต้องและรวดเร็ว มีความจำดี ช่างสังเกต ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ดี และมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์

อ่านเขียนคล่อง...ต้องฝึกฝน

ชนิดของคำนาม	ตัวอย่างคำนาม
คำนามไม่ชี้เฉพาะ	กฏจรรยาจร สะพาน สุภาพสตรี วีรบุรุษ
คำนามชี้เฉพาะ	เกาะสมุย สุนทรภู่ ถนนมิตรภาพ ตึกสันติไมตรี
คำนามที่บอกลักษณะของนาม	ดอก ลำ กระบอก องค์กร ใบ เครื่อง
คำนามรวมหมู่	ชุด ช่อ พวง กอ ครอบ
คำนามที่แสดงอาการต่างๆ	การพักผ่อน การท่องเที่ยว การสื่อสาร การนอนหลับ ความรู้ ความสำคัญ

- ผู้ขับขี่ควรปฏิบัติตาม**กฏจรรยาจร**อย่างเคร่งครัด
(กฏจรรยาจร หมายถึง ข้อบัญญัติที่บังคับให้ผู้ขับขี่ยานพาหนะ และบุคคลที่สัญจรไปมาปฏิบัติตาม)
- เกาะสมุย**เป็นสถานที่ที่ชาวต่างประเทศนิยมมาเที่ยวกันมาก
(เกาะสมุย หมายถึง ชื่อเกาะแห่งหนึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี)
- คุณแม่ซื้อข้าวหลาม ๔ **กระบอก**ไปฝากคุณยาย
(กระบอก หมายถึง ลักษณะนามบอกหลักฐาน สำหรับใช้กับของกลมยาว แต่กลวง)
- ลูกครอบ**ปลาช่อนแหวกว่ายอยู่ในแอ่งน้ำข้างบ้าน
(ครอบ หมายถึง ลูกสัตว์หลายตัวที่เกิดพร้อมกันคราวเดียว)
- การนอนหลับเป็น**การพักผ่อน**ที่ดีที่สุด
(การพักผ่อน หมายถึง การหยุดทำงานชั่วคราวให้คลายเหนื่อย)

สรุปความรู้ คำนามเป็นคำชนิดหนึ่งที่ใช้เรียก คน พืช สัตว์ สิ่งของ และสถานที่ คำนามทำหน้าที่เป็นได้ทั้งประธานและกรรมในประโยคซึ่งใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน

คำถามท้าทาย จุดประกายความคิด

- ในบ้านของนักเรียนมีคำนามชี้เฉพาะและคำนามไม่ชี้เฉพาะคำใดบ้าง
- ในชั้นเรียนของนักเรียนมีสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องใช้ลักษณนามคำใดบ้าง
- กิจวัตรประจำวันของนักเรียนเกี่ยวข้องกับคำอาการนามคำใดบ้าง

กิจกรรมเสนอแนะ

- ให้นักเรียนแต่งประโยคคนละ ๑ ประโยค แล้วนำประโยคมาช่วยกันวิเคราะห์ ชนิดและหน้าที่ของคำนามในประโยคนั้น
- ให้นักเรียนคัดลอกข้อความจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่สนใจ แล้วนำข้อความมาช่วยกันวิเคราะห์ชนิดและหน้าที่ของคำนามในข้อความนั้น
- ให้นักเรียนช่วยกันคัดลอกข้อความโฆษณาจากวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หรือแผ่นป้ายโฆษณาที่พบ จากนั้นแบ่งกลุ่มแข่งขันวิเคราะห์ชนิดและหน้าที่ของคำนามในบทโฆษณานั้น
- ให้นักเรียนเลือกหนังสือที่ชอบอ่านมา ๑ เล่ม แล้ววิเคราะห์ชนิดและหน้าที่ของคำนามที่ปรากฏในประโยคต่าง ๆ

กิจกรรมถ่ายโยงความรู้สู่สมรรถนะสำคัญ

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ แล้วแต่งกลอนเปล่าที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสมาชิกในกลุ่ม อาจเป็นบุคลิก ความสามารถ หรือกิจกรรมที่เคยทำร่วมกัน โดยนำคำนามชนิดต่าง ๆ มาใช้ให้มากที่สุด จากนั้นผลัดกันนำเสนอผลงานของกลุ่ม